

Forekomsten av tvangsbruk og fylkesmannens klagebehandling av tvangsbruk i barnevernsinstitusjoner
Tvangsbruk i barnevernsinstitusjoner

HELSETILSYNET

tilsyn med barnevern, sosial- og helsetjenestene

**RAPPORT FRA
HELSETILSYNET 10/2019**

**OKTOBER
2019**

Innhold

1 : Innledning	03
1.1 Om fylkesmannens tilsyn og klagesaksbehandling	03
1.2 Fakta om tvangsbruk på barnevernsinstitusjoner	04
2 : Tvang i barnevernsinstitusjoner	05
2.1 Samlet omfang av tvangsbruk	05
2.1.1 Fylkesmannens vurderinger	07
2.2 Typer tvang	08
2.2.1 Tvang i akutte faresituasjoner	09
2.2.2 Rusmiddeltesting for beboere plassert etter Barnevernloven §§ 4-24 og § 4-26	09
2.2.3 Øvrig tvangsbruk	10
2.2.4 Fylkesmannens vurderinger	12
3 : Klagesaker på tvangsbruk i barnevernsinstitusjoner	14
4 : I variasjon ligger det informasjon - veien videre	19
5 : Vedlegg	20
: Raporta 10/19	24
: Report 10/19	25

1 :

Innledning

Barn som bor på barnevernsinstitusjon, har rett til vern om sin personlige integritet. De skal bestemme i personlige spørsmål¹. I enkelte situasjoner er imidlertid institusjonene gitt lovhjemmel til å utøve tvang og utøve inngrep ovenfor beboerne, men bare dersom særskilte vilkår er oppfylt. Barnevernsinstitusjoner skal arbeide forebyggende for å unngå tvangsbruk. Barnevernloven og rettighetsforskriften² regulerer i hvilke tilfeller institusjonen kan utøve tvang og hvordan dette skal gjøres. Avgjørelsene med protokoller skal forelegges fylkesmannen og kan også påklages til fylkesmannen. Fylkesmannen fører også tilsyn med om tvangsbruken er lovlig.

Denne rapporten sammenfatter forekomsten av avgjørelser og klagesaker om tvangsbruk som fylkesmennene registrerer i arbeidet sitt, samt noen av vurderingene som fylkesmennene har gjort for å følge opp tvang på barnevernsinstitusjonene. Informasjonen har vi hentet fra årsrapportene³ til fylkesmennene og fra fylkesmennenes registreringssystem for tilsyns- og klagesaker, NESTOR. Omfang av tvang, og endringer fra år til år per fylke, påvirkes av mange forhold, og man skal være forsiktig med å trekke slutninger ut i fra tallene alene.

Hensikten med denne sammenfatningen er følge med på utviklingen av tvangsbruk når det gjelder omfang og type, og å bruke dette i arbeidet med å utvikle og forbedre tilsynet og klagebehandlingen.

1.1 Om fylkesmannens tilsyn og klagesaksbehandling

Fylkesmannen fører tilsyn med om barnevernsinstitusjoner og omsorgssentrene for mindreårige (under 15 år) som har søkt asyl, drives i samsvar med kravene i barnevernloven. Tilsynets formål er å sikre at institusjonene drives i samsvar med lov og forskriftskrav og at barna får forsvarlig omsorg og behandling. Fylkesmannen er også klageinstans for barnas klager over at institusjonen de bor på ikke overholder lov og forskriftskrav. Klagesaksbehandlingen er en rettsikkerhetsgaranti som skal sikre ivaretagelse av barnas rettigheter, og skape sikkerhet om at det er truffet riktige avgjørelser.

Som en del av institusjonstilsynet skal fylkesmannen påse at barna som bor på institusjonen ikke utsettes for tvangsbruk som er i strid med gjeldende regler. Dersom barnet selv eller barnets foresatte mener institusjonen har brutt regler i forbindelse med tvangsbruk, kan dette påklages til fylkesmannen som kan prøve alle sider av saken.

¹ Lov om barneverntjenester (barnevernloven) § 5-9.

² Med hjemmel i Barnevernloven § 5-9 fjerde ledd bokstav a) er det gitt forskrift om bruk av rettigheter og bruk av tvang under opphold i barnevernsinstitusjonen (FOR-2011-55-15-1103). Forskriften regulerer i hvilke tilfeller barnevernsinstitusjonen kan bruke tvang ovenfor barna som bor der.

³ Fylkesmannen plikter å utarbeide en årsrapport om arbeidet med institusjonstilsynet etter forskrift om tilsyn med barn i barnevernsinstitusjoner for omsorg og behandling § 14.

Når barnevernsinstitusjoner utsetter et barn for tvang, skal avgjørelsen alltid protokollføres og forelegges for fylkesmannen.

1.2 Fakta om tvangsbruk på barnevernsinstitusjoner

Når barnevernsinstitusjoner utsetter et barn for tvang, skal avgjørelsen alltid protokollføres og forelegges for fylkesmannen. Avgjørelsene skal oversendes fortløpende, og fylkesmannen må fortløpende kontrollere og vurdere avgjørelsene. Informasjon fra avgjørelsene vil inngå i forberedelsene av fylkesmannens tilsynsbesøk på barnevernsinstitusjonen.

Tallene som er gjengitt i denne rapporten om omfanget av tvangsbruk og hvilken type tvang, er hentet fra fylkesmannens registrering av avgjørelser om tvangsbruk som de har fått fra den enkelte institusjon. Det kan være knyttet en viss usikkerhet til tallgrunnlaget siden det avhenger av at institusjonene sender inn avgjørelsene sine til fylkesmennene fortløpende.

Fylkesmennene beskriver forekomsten av de ulike typer tvangsbruk etter rettighetsforskriften i sine årsrapporter om tilsynet på barnevernsinstitusjonene. Dette danner grunnlag for tallene vi gjengir i denne rapportens punkt 2.1 og 2.2. I de tilfellene årsrapporten ikke hadde en oversikt over tvangsbruk, har vi bedt fylkesmannen utarbeide en. Vi har mottatt tall fra samtlige fylkesmannsembeter for årene 2017 og 2018. Videre har vi sammenstilt tallene på landsbasis og pekt på endringer som fremkommer. Vi har også pekt på hvilke typer avgjørelser det fattes mest og minst av.

I de tilfellene årsrapporten inneholder fylkesmannens egne vurderinger av institusjonens arbeid med tvang, er noen av disse gjengitt i denne rapporten under egne punkter.

Klagesaker over tvangsbruk skal registreres i fylkesmennenes og Statens helsetilsyns registrerings- og styringssystem, NESTOR. Fylkesmennene registrerer hvilken hjemmel avgjørelsen er fattet etter, hvilken type institusjon (statlig, ideell eller kommersiell) som har brukt tvangen, barnets kjønn og alder, utfallet av klagebehandlingen og begrunnelsen for utfallet. Statens helsetilsyn har hentet ut statistikk om fylkesmennenes behandling av klagesaker på tvangsbruk. Dette er sammenfattet i rapportens punkt 3.

Oslo Economics utarbeidet på oppdrag fra Barne- ungdoms- og familiedirektoratet, en dokumentanalyse av årsrapporter fra fylkesmennenes institusjonstilsyn i 2017⁴. Rapporten omhandler blant annet bruk av tvang og klagesaker om tvang for årene 2015 og 2016.

⁴ Dokumentanalyse av årsrapporter fra fylkesmennenes institusjonstilsyn, rapport utarbeidet for Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet av Oslo Economics, 2017.

2 :

Tvang i barnevernsinstitusjoner

2.1 Samlet omfang av tvangsbruk

Det bodde henholdsvis 1 696 og 1 660 barn i norske barnevernsinstitusjoner i 2017 og 2018 .

Tabell 1 viser omfanget av registrerte tvangstiltak i 2017 og 2018⁵ for fylkesmennene. Tabellen viser også det samlede antall barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre i samme periode. Disse er ment å være et utgangspunkt for å kunne gjøre noen sammenligninger. Antall institusjoner og avdelinger vil variere i løpet av ett år da det stadig etableres og avvikles avdelinger.

Tabell 1 Registrerte tvangstiltak i 2017 og 2018 fordelt på fylkesmannsembetene

Fylkesmann	2017		2018		Endring	
	Avdelinger	Tvang	Avdelinger	Tvang	Antall	Prosent
Aust- og Vest Agder	58	306	72	536	230	75 %
Buskerud	19	240	17	170	-70	-29 %
Finnmark	6	122	6	182	60	49 %
Hedmark	33	603	30	581	-22	-4 %
Hordaland	44	1212	52	1112	-100	-8 %
Møre og Romsdal	15	65	13	131	66	102 %
Nordland	6	182	15	235	53	29 %
Oppland	19	296	18	277	-19	-6 %
Oslo og Akershus	84	1523	86	1624	101	7 %
Rogaland	31	504	34	601	97	19 %
Sogn og Fjordane	7	132	6	140	8	6 %
Telemark	17	95	16	90	-5	-5 %
Troms	25	113	26	195	82	73 %
Trøndelag*	48	395	45	401	6	2 %
Vestfold	15	397	13	439	42	11 %
Østfold	56	470	45	533	63	13 %
Totalt	483	6655	494	7247	592	9 %

⁵ Tall fra Barne- og ungdoms- og familiedirektoratet

*samlet for Nord- og Sør-Trøndelag i 2017

Det er registrert totalt 6655 tvangstiltak i 2017, og totalt 7247 i 2018. Antall registrert tvangsbruk har økt med 9 prosent fra 2017 til 2018.

Omfang av tvang og endringer fra år til år per fylke, påvirkes av mange forhold, og man skal være forsiktig med å trekke slutninger ut i fra tallene alene. Forhold som kan påvirke omfanget, kan for eksempel være at det samlede antall institusjoner og avdelinger per fylke endrer seg fra år til år, og at antall ungdommer som er plassert endrer seg. Institusjonene kan videre være av ulik type og ha forskjellig sammensetning av ungdommer, noe som også kan påvirke omfanget av tvangsbruk. Dersom institusjonens praksis med å vedtaksfeste tvang og forelegge avgjørelsene til fylkesmannen endrer seg, kan dette også påvirke omfanget.

Elleve fylker har en økning i antall registrerte tvangstiltak fra 2017 til 2018. Fem fylker har registrert en nedgang i tvangsbruk fra 2017 til 2018.

I Oslo og Akershus er det registrert et høyere antall tvangstiltak i barnevernsinstitusjoner, sammenlignet med øvrige fylker. I følge årsrapportene førte Fylkesmannen i Oslo og Akershus tilsyn med totalt 84 barnevernsinstitusjoner og avdelinger i 2017, og 86 i 2018. Den samlede registrerte tvangsbruken i Oslo og Akershus har økt med 7 prosent fra 2017 til 2018. I 2017 og 2018 besto over halvparten tvangstiltakene av tvang i akutte faresituasjoner og rusmiddeltesting av beboere plassert etter barnevernloven § 4-24 og § 4-26 etter rettighetsforskriften § 25. For øvrig er tvangstiltakene «begrensning i adgangen til å bevege seg», jf. § 22, «kroppsvisitasjon», jf. § 15 og «ransaking av rom og eiendeler», jf. § 16 de tiltakene som registreres oftest.

Etter Oslo og Akershus, følger Hordaland, med totalt 1212 registrerte avgjørelser i 2017 og 1112 i 2018. Hordaland er også ett av fylkene med flest barnevernsinstitusjoner. Fylkesmannen førte tilsyn med henholdsvis 44 og 52 institusjoner og avdelinger i 2017 og 2018. Den samlede bruk av tvangstiltak har gått noe ned i Hordaland fra 2017 til 2018. Det brukes mest rusmiddeltesting av beboere som er plassert etter barnevernloven §§ 4-24 og 4-26. I 2017 og 2018 var det registrert henholdsvis 41 og 50 tiltak på dette grunnlaget. For øvrig er de tvangstiltakene det registreres mest av «begrensninger i adgangen til å bevege seg»,

jf. § 22, «tvang i akutte faresituasjoner», jf. § 14, og «ransaking av rom og eiendeler», jf. § 16.

2.1.1 Fylkesmannens vurderinger

Noen av fylkesmennene har, utover å presentere tallene for omfang av tvangsbruk, knyttet vurderinger til endringer i omfanget av tvangsbruken i årsrapportene.

Fylkesmannen i Agder registrerte en økning på hele 73 prosent fra 2017 til 2018, og har kommentert økningen på følgende måte:

«Det har vært en økning i bruk av tvang fra 2017 til 2018, både når det gjelder tvang i akutte faresituasjoner, ransaking og bevegelsesbegrensning. Dette kan ses i sammenheng med at enkelte avdelinger har meget syke barn som skader seg selv, mens andre avdelinger har atferd som er meget utfordrende. Der har vært episoder hvor avdelinger er totalskadde etter ramponering.»

Agder har en økning i antall avdelinger fra 2017 til 2018, noe som også kan ha virket inn på omfang av tvangsbruk.

Fylkesmannen i Nordland kommenterer økningen i antall tvangstiltak slik:

«I 2018 er det for alle institusjonene kontrollert til sammen 235 avgjørelser om tvang og begrensninger, dette er en betydelig økning fra 2017 og 2016 da vi kontrollerte henholdsvis 182 og 145 protokolleringer og vedtak. I tillegg er det kontrollert 3 begrensninger i kraft av omsorgsansvaret. Begrensninger i kraft av omsorgsansvaret er vanskeligere å kontrollere da det ikke er krav om at disse skal legges fram for tilsynet. Vi ser imidlertid at institusjonene i større grad dokumenterer og legger fram for beboeren begrensninger i kraft av omsorgsansvaret⁶ samt opplyser beboeren om retten til å klage.»

⁶ Barnevernsinstitusjonen utøver den daglige omsorgen for barnet. Mindre inngripende fysisk tvang, som kortvarig fastholding eller bortvisning fra fellesrom, kan anvendes når det er åpenbart nødvendig som ledd i institusjonens ansvar for å gi forsvarlig omsorg eller av hensyn til trygghet og trivsel for alle på institusjonen, jf. rettighetsforskriften § 13 andre punktum.

I 2018 registrerte fylkesmannen i Buskerud en nedgang i tvangsbruk på 29 prosent fra året før. De peker i årsrapporten på at de har hatt nedgang de siste to årene. I 2016 var det 296 avgjørelser, 240 i 2017 og 170 i 2018. Fylkesmannen knytter nedgangen i tvangsbruk til at institusjonene har økt fokus på å redusere bruken

av tvang og på innføringen av traumebevisst omsorg som teoretisk grunnlag. Traumebevisst omsorg er en tilnæringsmåte som har stort fokus på omsorg basert på trygghet, relasjoner og følelsesregulering⁷.

2.2 Typer tvang

Rettighetsforskriften regulerer flere ulike former for tvang som institusjonen på visse vilkår kan utøve overfor barna som bor der. Tabell 2 viser hvordan antallet registrerte avgjørelser fordeler seg etter type tvangsbruk for 2017 og 2018.

Tabell 2 Andel registrert tvang etter type på landsbasis i 2017 og 2018.

	2017	2018
§ 14 Tvang i akutte faresituasjoner	22,9 %	19,9 %
§ 15 Kroppsvisitasjon	6,6 %	6,7 %
§ 16 Ransaking av rom og eiendeler	9,7 %	12,3 %
§ 17 Beslaglegning, tilintetgjøring eller overlevering til politiet	5,0 %	7,5 %
§ 18 Beboernes korrespondanse	0,4 %	0,1 %
§ 19 Rusmiddeltesting	2,4 %	2,9 %
§ 20 Tilbakeføring ved rømming, mot beboernes vilje	2,6 %	1,7 %
§ 22 Begrensninger i adgangen til å bevege seg innenfor og utenfor institusjonens område	16,0 %	16,4 %
§ 23 Besøk i institusjonen	0,8 %	0,8 %
§ 24 Elektroniske kommunikasjonsmidler	9,0 %	7,1 %
§ 25 Rusmiddeltesting beboere plassert på §§ 4-24 og 4-26	24,6 %	24,2 %
Andre tvangsprotokolleringer	0 %	0,6 %
	100 %	100 %

Tabellen viser at fordelingen av ulike typer tvangsbruk samlet sett er relativt lik i 2017 og 2018. Rusmiddeltesting av beboere plassert etter barnevernloven §§ 4-24 og 4-26 og tvang i akutte faresituasjoner er de tvangstiltakene som er registrert oftest.

⁷ «Utviklingstraumer», Dag Nordanger, Hanne Braarud, 2017.

Tvang i akutte faresituasjoner utgjør en stor andel av den totale tvangsbruken i flere fylker.

2.2.1 Tvang i akutte faresituasjoner

Bestemmelsen om bruk av tvang i akutte faresituasjoner gir adgang til å holde fast eller isolere en beboer som er i ferd med å skade seg selv eller andre, eller gjøre vesentlig skade på eiendom dersom det ikke finnes andre muligheter for å avverge skaden. Bestemmelsen bygger på straffelovens alminnelige regel om nødrett og nødverge, som gir rett til å foreta en handling som ellers er ulovlig, når det foreligger en nødsituasjon. Registrert tvang i akutte faresituasjoner har på landsbasis gått noe ned mellom 2017 og 2018.

Tabellene i vedlegg 1 og 2, viser andelen av registrerte tvangstiltak etter type på fylkesnivå for 2017 og 2018. Tvang i akutte faresituasjoner utgjør en stor andel av den totale tvangsbruken i flere fylker. Både i 2017 og i 2018 er det flere fylker som har en høyere andel av den totale tvangsbruken internt, sammenlignet med andelen på landsbasis som er 22,9 prosent i 2017 og 19,9 prosent i 2018 (tabell 2).

- I 2018 gjelder dette spesielt Møre og Romsdal (37 prosent), Oppland (36 prosent), Buskerud (33 prosent), Telemark (32 prosent), Agder (29 prosent), Nordland (27 prosent), Trøndelag (25 prosent).
- I 2017 gjelder dette spesielt Telemark (63 prosent), Oppland (51 prosent), Møre og Romsdal (45 prosent), Nord-Trøndelag (42 prosent), Troms (39 prosent) og Sør-Trøndelag (39 prosent).

Tabellene i vedlegg 1 og 2 viser også at internt i noen av fylkene har det vært en markert økning av tvang i akutte faresituasjoner mellom 2017 og 2018. Dette gjelder Agder (63 prosent), Hedmark (102 prosent) og Møre og Romsdal (69 prosent). Hordaland, Finnmark, Vestfold og Sogn og Fjordane har registrert mindre tvang i akutte faresituasjoner 2018 og 2017, enn på landsbasis.

2.2.2 Rusmiddeltesting for beboere plassert etter Barnevernloven §§ 4-24 og § 4-26

Rusmiddeltesting av beboere som er plassert på grunn av alvorlige atferdsvansker⁸ etter rettighetsforskriften § 25, er det mest brukte tvangstiltaket på landsbasis (tabell 2). Fylkesnemnda som fatter vedtak om at barnet skal plasseres i disse tilfellene, må uttrykkelig ha uttalt i vedtaket at institusjonen skal ha denne adgangen⁹.

⁸ Barnevernloven §§ 4-24 og 4-26.

⁹ Rundskriv til Rettighetsforskriften, Q-2012-19.

I slike situasjoner gir bestemmelsen institusjonen adgang til å kreve at beboeren avlegger urinprøver.

Det fremgår av tabellene i vedlegg 1 og 2 at tvang etter denne bestemmelsen utgjør en stor andel av den totale tvangsbruken også internt i flere fylker. Både i 2017 og i 2018 er det flere fylker hvor bruk av rusmiddeltesting etter § 25 utgjør en høyere andel av fylkets egen totale tvangsbruk, sammenlignet med andelen på landsbasis som er 24,6 prosent i 2017 og 24,2 prosent i 2018 (tabell 2).

- I 2018 gjelder dette spesielt Hordaland (50 prosent), Vestfold (31 prosent), Østfold (28 prosent), Sogn og Fjordane (26 prosent) og Oslo og Akershus (26 prosent.)
- I 2017 gjelder dette spesielt Finnmark (43 prosent), Hordaland (41 prosent), Vestfold (40 prosent), Sogn og Fjordane (30 prosent), Buskerud (27 prosent), Rogaland (26 prosent), Oslo og Akershus (25 prosent).

Møre og Romsdal, Oppland, Telemark og Troms har internt i eget fylke en forholdsmessig langt lavere bruk av rusmiddeltesting etter § 25 (mellom 2-6 prosent), sett i sammenheng med tallene på landsbasis.

2.2.3 Øvrig tvangsbruk

Når barna er i institusjonen på bakgrunn av alvorlige atferdsvansker, kan institusjonen begrense deres adgang til å bevege seg fritt innenfor og utenfor institusjonsområdet, jf. rettighetsforskriften § 22. Denne type begrensning er det tredje mest brukte tvangstiltaket, med en andel på 16 prosent av total tvangsbruk på landsbasis i 2017 og 2018 (tabell 2). Det kan trekkes fram at i Finnmark, Møre og Romsdal, Rogaland og Telemark (mellom 27-30 prosent i det enkelte fylke, som vist i tabellene i vedlegg 1 og 2) utgjør tvangsbruk etter § 22 en forholdsmessig høyere andel av den totale tvangsbruken i 2018, sammenlignet med andelen på landsbasis. I tre av disse fylkene (Finnmark, Møre og Romsdal og Telemark) er økningen mellom 2017 og 2018 relativt stor.

For øvrig kan følgende forhold trekkes frem fra fordelingen av tvangstiltak etter type:

- Barnevernsinstitusjonen skal etter rettighetsforskriften § 17 beslaglegge farlige gjenstander, rusmidler og andre skadelige medikamenter og utstyr til dette. Finnmark har registrert en andel på 17 prosent i 2018 og Troms på 16 prosent i 2017, noe som er høyere enn andelen registreringer på landsbasis på henholdsvis 5,0 prosent og 7,5 prosent i 2017 og 2018.
- I Buskerud brukes rusmiddeltesting av beboere plassert på bakgrunn av omsorgshjemmen¹⁰ i barnevernloven etter rettighetsforskriften § 19, oftere enn andelen på landsbasis (2,4 prosent i 2017 og 2,9 prosent i 2018) med 16 prosent.
- Som hovedregel er det ikke tiltatt å føre kontroll med barnas korrespondanse, for eksempel brevpost, e-poster og SMS. Post som kommer til institusjonen, kan likevel kontrolleres når det er begrunnet mistanke om at forsendelsen inneholder rusmidler eller farlige gjenstander, jf. rettighetsforskriften § 18. Kontroll av beboernes korrespondanse ble svært sjeldent registrert i 2017 og 2018. I Nordland ble tiltaket registrert noe hyppigere i 2017 (5 prosent).
- For beboere plassert på grunn av alvorlige atferdsvansker, kan institusjonen nekte beboeren besøk hvis det er nødvendig av hensyn til behandlingsopplegget eller formålet med plasseringen etter § 23. Et slik vedtak kan bare treffes for inntil 14 dager av gangen, men skal ikke opprettholdes lenger enn nødvendig. De fleste fylkene har ikke registrert tvangstiltak på dette grunnlaget 2017 og 2018.

¹⁰ Når fylkesnemnda har vedtatt å overta omsorgen for barnet etter barnevernloven § 4-12.

¹¹ I følge rettighetsforskriften § 13 kan mindre inngripende fysisk tvang eller makt, som for eksempel kortvarig fastholding eller bortvisning fra fellesrom, anvendes når dette er åpenbart nødvendig som ledd i institusjonens ansvar for å gi forsvarlig omsorg eller av hensyn til trygghet og trivsel for alle på institusjonen.

Det hender fylkesmennene forelegges tiltak som ikke er fattet på grunnlagene som nevnt her. I 2017 registrerte ikke fylkesmennene avgjørelser i denne kategorien. I 2018 har bl.a. Fylkesmannen i Troms registrert 33 avgjørelser i denne kategorien. I årsrapporten skriver Fylkesmannen at de har erfart at noen institusjoner i fylket gjør begrensninger i medhold av omsorgsansvaret¹¹, som har vært ulovlige. På bakgrunn av tilsynsfunn ba Fylkesmannen i 2018 om å få oversendt slike begrensninger fra de aktuelle institusjonene og har kontrollert 33 av disse.

2.2.4 Fylkesmannens vurderinger

Noen av fylkene kommer med vurderinger knyttet til hvordan tvangsbruken fordeler seg, utover antall tvangstiltak og hvilken hjemmel de er fattet etter. For eksempel om fordelingen mellom ulike typer institusjoner i fylket, om bruken av tvang gjelder mange enkeltstående tilfeller eller om det er knyttet til et fåtall beboere som det benyttes gjentagende tvang ovenfor, eller om det er knyttet til beboere som har spesielle problemer.

Et eksempel er fra Fylkesmannen i Nordland, som i årsrapporten for 2018 skriver at omfanget av tvangsbruk og type tvangsbruk varierer mellom institusjonstypene:

«Institusjonen med målgruppe atferd lav risiko har flest tvangsprotokoller (69), de fleste gjelder §§ 22, 24 og 25, kun tre av tvangsprotokollene gjelder tvang i akutte faresituasjoner. Flere av beboerne ved institusjonen for barn hadde særlige og bemanningskrevende oppfølgingsbehov.»

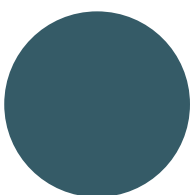
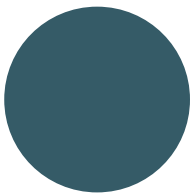
Fylkesmannen i Møre og Romsdal skriver følgende i årsrapporten for 2018:

«Fire av institusjonane har brukt tvang i 2018. Tvangsbruken gjeld 21 barn. Skilnaden mellom institusjonane på dette området har nok til dels samanheng med ulik storleik og ulike målgrupper og liknande. Dette forklarar likevel ikkje heile variasjonen. Det er t.d. stor skilnad på graden av tvangsbruk i institusjonar for barn innan same målgruppe. I 2018 hadde vi eit særskilt møte med ein av institusjonane der det har vore mykje bruk av tvang om dette temaet. Bruk av tvang er eit tema som blir drøfta jamleg både med institusjonane i tilsynet og med eigarane.»

Fylkesmannen i Hedmark trekker i årsrapporten for 2018 frem at det har vært en betydelig økning i bruken av tvang i akutte faresituasjoner, jf. rettighetsforskriften § 14. Fylkesmannen i Hedmark mener det ikke er opplagt at det er institusjonene som har barn med alvorlige atferdsvansker som benytter mest fysisk tvang. Også omsorgssentrene og omsorgsinstitusjonene bruker et betydelig omfang av tvang. Fylkesmannen ser med bekymring på at denne tvangsbruken ofte knyttes til beboere som har omfattende psykiske helseutfordringer.

Et annet eksempel er i årsrapporten til Fylkesmannen i Trøndelag for 2018 som beskriver to barnevernsinstitusjoner der det bor svært få barn, men hvor det i 2018 er registrert 56 og 72 vedtak om tvang. Dette har ført til at Fylkesmannen har hatt en tett og løpende dialog med institusjonene om tvangsbruken.

Fylkesmannen i Rogaland beskriver i årsrapporten for 2018 at det på flere barnevernsinstitusjoner har forekommet omfattende tvangsbruk overfor enkeltbeboere med ulike utfordringer. Situasjonen har ført til ekstra oppfølging av Fylkesmannen, utenom tilsynsbesøkene.

3 :

Klagesaker på tvangsbruk i barnevernsinstitusjoner

Barn som blir utsatt for tvang på barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre, har klagerett.

Barn som blir utsatt for tvang på barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre, har klagerett. Fylkesmennene mottar og behandler klagen. De registrerer forekomst, innhold, saksbehandlingstid og avgjørelser i klagen. Klagesaker etter barnevernloven som avsluttes av fylkesmannen, skal følge reglene i forvaltningsloven. Klagen kan rette seg mot alle forhold ved institusjonen, men vi ser at de i hovedsak er rettet mot tvangsbruk. Klagen blir imidlertid ikke omtalt i fylkesmennenes, men i Helsetilsynets årsrapporter. Nedenfor vises tabeller som er hentet fra Helsetilsynets årsrapport og Tilsynsmeldingen 2017 og 2018, for hvordan klagegrunnlaget og fylkesmennenes avgjørelser fordeler seg over årene 2017 og 2018.

Tabell 3a Avsluttede klagesaker med barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre som førstinstans fordelt på fylke 2017

Fylkesmannen i	Saker behandlet	Gjennomsnittlig saksbeh.tid (måneder)		Vurderte bestemmelser i sakene	Stad-festet/ Ikke medhold	Endret helt eller delvis / medhold
		Hos førsteinstansen	Hos fylkesmannen			
Østfold (t.o.m. 2018)	22	0,3	1,9	27	70%	30%
Oslo og Akershus (t.o.m. 2018)	111	0,6	1,2	152	85%	15%
Hedmark (t.o.m. 2018)	38	0,7	0,6	47	79%	21%
Oppland (t.o.m. 2018)	17	0,7	1,2	18	72%	28%
Buskerud (t.o.m. 2018)	10	0,2	0,5	10	80%	20%
Vestfold (t.o.m. 2018)	27	0,1	0,4	28	61%	39%
Telemark (t.o.m. 2018)	14	0,3	1,1	15	93%	7%
Agder	57	0,1	0,4	73	68%	32%
Rogaland	44	0,4	0,6	48	81%	19%
Hordaland (t.o.m. 2018)	43	0,2	1,3	58	62%	38%
Sogn og Fjordane (t.o.m. 2018)	9	0,1	0,2	9	100%	0%
Møre og Romsdal	3	0,00	1,1	3	100%	0%
Sør-Trøndelag (t.o.m. 2017)	34	0,5	1,2	41	73%	27%
Nord-Trøndelag (t.o.m. 2017)	12	1,1	3,2	13	92%	8%
Nordland	20	0,5	1,2	25	100%	0%
Troms (t.o.m. 2018)	21	0,6	0,4	27	89%	11%
Finnmark (t.o.m. 2018)	10	0,5	0,9	10	50%	50%
Hele landet	492	0,4	1,0	604	78%	22%

Tabell 3b Avsluttede klagesaker med barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre som førsteinstans fordelt på fylke 2018

Fylkesmannen i	Saker behandlet	Gjennomsnittlig saksbeh.tid (måned)		Vurderte bestemmelser i sakene	Stad-festet/ Ikke medhold	Endret helt eller delvis / medhold
		Hos førsteinstansen	Hos fylkesmannen			
Østfold (t.o.m. 2018)	17	0,2	2,0	18	56%	44%
Oslo og Akershus (t.o.m. 2018)	82	0,5	1,1	98	86%	14%
Hedmark (t.o.m. 2018)	46	0,4	0,7	57	77%	23%
Oppland (t.o.m. 2018)	37	0,5	1,3	40	68%	33%
Buskerud (t.o.m. 2018)	7	0,1	0,6	8	75%	25%
Vestfold (t.o.m. 2018)	36	0,3	0,3	47	87%	13%
Telemark (t.o.m. 2018)	7	0,1	1,4	7	86%	14%
Agder	48	0,4	0,3	65	78%	22%
Rogaland	41	0,3	0,7	47	72%	28%
Hordaland (t.o.m. 2018)	45	0,2	0,8	53	79%	21%
Sogn og Fjordane (t.o.m. 2018)	11	0,1	0,8	12	83%	17%
Møre og Romsdal	4	0,3	2,1	4	25%	75%
Trøndelag	31	0,8	1,5	32	84%	16%
Nordland	29	0,6	1,2	30	83%	17%
Troms (t.o.m. 2018)	25	0,2	0,3	26	73%	27%
Finnmark (t.o.m. 2018)	21	0,1	0,8	26	77%	23%
Hele landet	487	0,4	0,9	570	78%	22%

Det er relativt få klagesaker innen barnevernet. Hovedtyngden av de realitetsbehandlede sakene i henholdsvis 2017 og 2018 var klager fra barn i barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre. Disse utgjorde henholdsvis 83 % og 76 % av det totale antallet klager på barnevernet.

Gjennomgangen av klagen viser at fylkesmennene prioriterer klager fra barn i institusjonene.

Klagesaker med barnevernsinstitusjoner som førsteinstans, vil si klager fra beboere eller foreldre mot forhold ved institusjonene. Klagen dreier seg i hovedsak om klager fra barn og unge på bruk av tvang. Klagen er først behandlet av institusjonen. Dersom institusjonen ikke endrer sitt opprinnelige vedtak, oversendes klagen til fylkesmannen som overprøvingsinstans.

På landsbasis er omfanget av klager fra 2017 til 2018 stabil. Det samme gjelder for saksbehandlingstiden og hvorvidt klagen blir stadfestet eller helt eller delvis endret. I et stort flertall av klagesakene (78 % begge år) stadfester fylkesmannen institusjonenes avgjørelser, og barna får dermed ikke medhold i forholdene de har klaget på. Det er samtidig langt større variasjoner i avgjørelsene mellom de enkelte embetene i 2017 enn i 2018. Tallene er imidlertid små og må tolkes med varsomhet.

For barn og unge som blir utsatt for tvang eller begrensninger, er det viktig at de får avgjort saken sin raskt. Gjennomgangen av klagen viser at fylkesmennene prioriterer klager fra barn i institusjonene.

Det er store variasjoner mellom embetene både innenfor og mellom de enkelte år. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har registrert størst antall tvangstiltak og har, ikke overraskende, størst antall klagesaker. Fylkesmannen i Møre og Romsdal har færrest registrerte tvangstiltak i 2017 og færrest klager i både 2017 og 2018. Imidlertid har samme embete hatt en fordobling i antall tvangstiltak fra 2017 til 2018 uten at dette reflekteres i tilsvarende forhøyet forekomst i klagesaker i 2018.

I en sak kan flere forhold, og dermed flere lovregler, bli vurdert. Tabellen under gir en oversikt over vurderingene. Den mest vurderte regelen er tvang i akutte faresituasjoner (rettighetsforskriften § 14). Dette er også et av de hyppigst brukte tvangstiltakene.

Det er relativ stor variasjon mellom embetene når det gjelder om klager får medhold eller ikke. I 2017 varierer det fra 0 % - 50 % og i 2018 fra 14 % - 75 %. Dette kan skyldes at tallgrunnlaget er lavt, men kan også gi grunn til å drøfte fylkesmennenes forvaltningspraksis når det gjelder klagebehandlingen.

Tabell 3c Vurderingsgrunnlag i avsluttede klager på vedtak i barnevernsinstitusjoner i 2017

Vurderte bestemmelser	Antall ganger vurdert	Helt eller delvis medhold for klageren
Barnevernsinstitusjoner og omsorgssenter (offentlige og private)	604	22 %
§ 14 Tvang i akutte faresituasjoner	189	51
§ 15 Kroppsvisitasjon	36	7
§ 16 Ransaking av rom og eiendeler	62	13
§ 17 Beslaglegning, tilintetgjøring eller overlevering til politiet	47	7
§ 18 Beboernes korrespondanse	1	1
§ 22 Bevegelsesbegrensinger	94	13
§ 23 Besøk i institusjonen	4	
§ 24 Elektroniske kommunikasjonsmidler	106	17
Andre rettigheter etter rettighetsforskriften	65	25
Sum vurderingsgrunnlag	727	181
Sum saker vurderingene er fordelt på	607	

Tabell 3d Vurderingsgrunnlag i avsluttede klager på vedtak i barnevernsinstitusjoner i 2018

Vurderte bestemmelser	Antall ganger vurdert	Helt eller delvis medhold for klageren
Barnevernsinstitusjoner og omsorgssenter (offentlige og private)	569	22%
§ 13 Forbud mot tvang og makt	9	6
§ 14 Tvang i akutte faresituasjoner	180	51
§ 15 Kroppsvisitasjon	27	1
§ 16 Ransaking av rom og eiendeler	62	19
§ 17 Beslaglegning, tilintetgjøring eller overlevering til politiet	34	5
§ 18 Beboernes korrespondanse	2	1
§ 19 Rusmiddeltesting	1	
§ 20 Tilbakeføring ved rømming	7	
§ 22 Bevegelsesbegrensinger	118	16
§ 23 Besøk i institusjonen	3	
§ 24 Elektroniske kommunikasjonsmidler	82	5
§ 25 Rusmiddeltesting- alvorlige atferdsvansker	18 ¹²	4
Andre rettigheter etter rettighetsforskriften	26	15
Sum vurderingsgrunnlag	750	198
Sum saker vurderingene er fordelt på	658	

¹² Tilsvarende tall for klagesaker om § 25 i 2017 har ikke vært mulig å innhente.

Vi ser at klager totalt sett har fått medhold i sin klage i 22 % av sakene både i 2017 og i 2018. De hyppigst påklagde tvangstiltakene er de samme begge år. Det er tvang i akutte faresituasjoner, bevegelsesbegrensninger og begrensninger i bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler. Det er i tillegg verdt å merke seg antall klager på rusmiddeltesting, jf. rettighetsforskriftens § 25. Til tross for at gjennomføringen av denne type tvangstiltak representerte cirka en fjerdedel av alle tvangstiltakene både i 2017 og 2018, ble det kun registrert 18 klager på det samme tiltaket (2018).

Prosentandelen der klager får helt eller delvis medhold, er høyere for forhold rettet mot kommunal barneverntjeneste i 2017 og 2018 (38 og 41 prosent)¹³ enn for forhold rettet mot barnevernsinstitusjonene og omsorgssentrene (22 prosent begge år).

Statens helsetilsyn har som overordnet organ ikke behandlet forespørsler om overprøving av klagesaker etter barnevernloven i 2017 og 2018.

Statens helsetilsyn er klageinstans for pålegg gitt av fylkesmennene. Vi har ikke behandlet noen klager i 2017 eller i 2018.

¹³ Vedlegg 3 og 4 Tabell fra NESTOR

4

I variasjon ligger det informasjon - veien videre

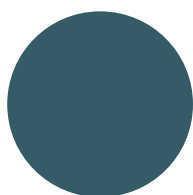
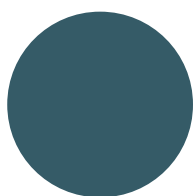
Helsetilsynet vil imidlertid understreke at det er et driftsansvar for hver enkelt institusjon å følge med på egen tvangsbruk

Formålet med rapporten er å gi en oversikt over tvangsbruken ved norske barnevernsinstitusjoner med bakgrunn i de tvangsprotokollene som fylkesmennene har mottatt. Helsetilsynet tar sikte på å lage tilsvarende årlige oversikter, men vil i fremtiden søke å gjøre analyser av materialet for å bidra til økt kunnskap om bruk av tvang.

Rapporten synliggjør variasjoner både når det gjelder regionale ulikheter i bruken av tvang og forskjeller knyttet til klagesaksbehandlingen hos fylkesmennene.

En samlet oversikt over tvangsbruken vil være et viktig utgangspunkt for å skaffe tilveie kunnskap om hvorfor institusjonene velger å bruke tvang som virkemiddel i behandling og oppfølging av barn. Institusjonene har plikt til å oversende alle avgjørelser om tvangsbruk med protokoller til tilsynsmyndigheten. Dette gir oss en unik mulighet til å bidra til gi en nasjonal oversikt over tvangsbruken i norske barnevernsinstitusjoner. Helsetilsynet vil imidlertid understreke at det er et driftsansvar for hver enkelt institusjon å følge med på egen tvangsbruk slik at omsorgen for barna og ungdommen til enhver tid er faglig forsvarlig – til barnas beste. Helsetilsynet foreslår derfor i høringen til ny barnevernlov (høringsfrist 1. august 2019) at institusjonenes eiere må sikre fortløpende oversikt tvangsbruken på sine institusjoner.

Samfunnet må ha en ambisjon om at bruken av tvang er på et så lavt nivå som mulig – målet må være redusert og riktig bruk av tvang.

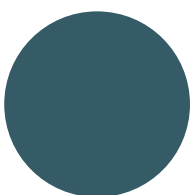
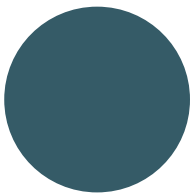
5

Vedlegg

Vedlegg 1 Andel registrerte tvangstiltak etter type fordelt på fylker i 2017

Vedlegg 2 Andel registrerte tvangstiltak etter type fordelt på fylker i 2018

Vedlegg 1
 Andel registrerte tvangstiltak etter type
 fordelt på fylker i 2017

	§ 14 Tvang i akutte faresituasjoner	§ 15 Kroppsvisitasjon	§ 16 Ransaking av rom og eiendeler	§ 17 Beslaglegging, tillintetgjøring eller overlevering til politiet	§ 18 Beboernes korrespondanse	§ 19 Rusmiddeltesting	§ 20 Tilbakerøring ved rømming, mot beboernes vilje	§ 22 Begrensninger i adgangen til å bevege seg innenfor og utenfor institusjonens område	§ 23 Besøk i institusjonen	§ 24 Elektroniske kommunikasjonsmidler	§ 25 Rusmiddeltesting	Andre tvangsprotokoller	Totalt antall reg. tvang og begrensninger per fylke
Aust- og Vest Agder	31 %	4 %	8 %	8 %	0 %	0 %	10 %	20 %	4 %	13 %	3 %		100 %
Buskerud	19 %	3 %	10 %	4 %	0 %	8 %	1 %	20 %	3 %	5 %	27 %		100 %
Finnmark	8 %	3 %	13 %	10 %	0 %	0 %	2 %	17 %	0 %	3 %	43 %		100 %
Hedmark	9 %	5 %	12 %	5 %	1 %	4 %	2 %	23 %	4 %	19 %	16 %		100 %
Hordaland	13 %	6 %	9 %	3 %	0 %	1 %	2 %	17 %	0 %	7 %	41 %		100 %
Møre og Romsdal	45 %	15 %	14 %	6 %			11 %	8 %			2 %		100 %
Nordland	34 %	4 %	13 %	5 %	5 %	0 %	2 %	8 %	0 %	12 %	16 %		100 %
Oppland	51 %	2 %	8 %	5 %	0 %	4 %	3 %	22 %	0 %	2 %	2 %		100 %
Oslo og Akershus	27 %	10 %	9 %	5 %	0 %	5 %	1 %	12 %	0 %	6 %	25 %		100 %
Rogaland	20 %	4 %	7 %	4 %	0 %	0 %	2 %	28 %	0 %	9 %	26 %		100 %
Sogn og Fjordane	6 %	8 %	9 %	1 %	2 %	3 %	0 %	8 %	0 %	34 %	30 %		100 %
Telemark	63 %	5 %	7 %	5 %	0 %	0 %	0 %	16 %	0 %	3 %	0 %		100 %
Troms	39 %	2 %	17 %	16 %	0 %	1 %	3 %	15 %	0 %	5 %	3 %		100 %
Nord-Trøndelag	42 %	4 %	10 %	4 %	0 %	0 %	1 %	18 %	0 %	3 %	16 %		100 %
Sør-Trøndelag	39 %	2 %	8 %	5 %	0 %	0 %	1 %	11 %	1 %	15 %	17 %		100 %
Vestfold	8 %	8 %	10 %	5 %	0 %	0 %	12 %	12 %	0 %	5 %	40 %		100 %
Østfold	24 %	12 %	12 %	5 %	0 %	2 %	1 %	8 %	0 %	12 %	23 %		100 %

Vedlegg 2
Andel registrerte tvangstiltak etter type
fordelt på fylker i 2018

	§ 14 Tvang i akutte faresituasjoner	§ 15 Kroppsvisitasjon	§ 16 Ransaking av rom og eiendeler	§ 17 Beslaglegging, tillintetgjøring eller overlevering til politiet	§ 18 Beboernes korrespondanse	§ 19 Rusmiddeltesting	§ 20 Tilbakerøring ved rømming, mot beboernes vilje	§ 22 Begrensninger i adgangen til å bevege seg innenfor og utenfor institusjonens område	§ 23 Besøk i institusjonen	§ 24 Elektroniske kommunikasjonsmidler	§ 25 Rusmiddeltesting	Andre tvangsprotokoller	Totalt antall reg. tvang og begrensninger per fylke
Aust- og Vest Agder	29 %	4 %	16 %	11 %	0 %	4 %	4 %	15 %	2 %	5 %	10 %		100 %
Buskerud	33 %	5 %	5 %	3 %	0 %	16 %	2 %	15 %	1 %	5 %	14 %		100 %
Finnmark	9 %	5 %	14 %	17 %	0 %	0 %	0 %	27 %	0 %	6 %	22 %		100 %
Hedmark	20 %	6 %	16 %	9 %	0 %	2 %	0 %	19 %	1 %	13 %	15 %		100 %
Hordaland	9 %	5 %	9 %	5 %	0 %	3 %	1 %	13 %	0 %	4 %	50 %		100 %
Møre og Romsdal	37 %	4 %	16 %	7 %	0 %	0 %	0 %	30 %	0 %	5 %	2 %		100 %
Nordland	27 %	0 %	7 %	4 %	0 %	0 %	1 %	19 %	0 %	20 %	20 %	2 %	100 %
Oppland	36 %	8 %	17 %	10 %	0 %	10 %	3 %	8 %	0 %	3 %	2 %	1 %	100 %
Oslo og Akershus	23 %	9 %	10 %	7 %	0 %	4 %	1 %	15 %	0 %	5 %	26 %		100 %
Rogaland	15 %	6 %	11 %	4 %	0 %	0 %	3 %	30 %	4 %	4 %	22 %		100 %
Sogn og Fjordane	10 %	11 %	8 %	4 %	1 %	1 %	1 %	14 %	0 %	24 %	26 %		100 %
Telemark	32 %	7 %	18 %	8 %	0 %	2 %	3 %	29 %	0 %	0 %	1 %		100 %
Troms	22 %	6 %	16 %	14 %	1 %	2 %	1 %	10 %	0 %	6 %	6 %	17 %	100 %
Trøndelag	25 %	8 %	20 %	12 %	0 %	0 %	3 %	14 %	0 %	6 %	11 %		100 %
Vestfold	10 %	8 %	13 %	8 %	0 %	0 %	3 %	18 %	0 %	8 %	31 %		100 %
Østfold	16 %	9 %	15 %	6 %	0 %	1 %	2 %	8 %	0 %	14 %	28 %		100 %

● Samisk og
● engelsk sammendrag

Čoahkkáigeassu Dearvvašvuodageahču raporttas 10/2019

Bággogeavaheapmi mánáidsuodjalusásahusain. Bággogeavaheami gávdnoštumit ja fylkkamánni váiddameannudeapmi bággogeavaheamis mánáidsuodjalusásahusain.

Fylkkamánni oázžu, iežas rolla bokte bearráigeahččo- ja váiddaeiseváldin, dieđuid dan birra ahte man ollu bággogeavaheapmi dáhpáhuvvá ja guđelágan bággogeavaheapmi geavahuvvo mánáid ektui norgga mánáidsuodjalusásahusain. Raporta čoahkkáigeassá bággogeavaheami gávdnoštumiid ja váiddaáššiid mat leat bággogeavaheami birra mánáidsuodjalusásahusain, maid fylkkamánni lea registreren iežas doaimmas.

Mánáin geat áppet mánáidsuodjalusásahusain lea riekti ahte sin persovnnalaš integritehta suddjejuvvo. Sii galget mearridit persovnnalaš áššiin ja sis lea riekti friddja lihkadit. Muhttin dilálašvuodain lea ásahusaide addon lága bokte riekti geavahit bákku ássiid gieđahallamis, muhto beare jus erenoamáš eavttut leat ollašuhthton. Mánáidsuodjalusásahusat galget doaimmainis eastadit, hehtten dihte bággogeavaheami.

Dearvvašvuodabearráigeahčču áigu čuovvut mielde mo bággogeavaheapmi ovdána. Raportta ulbmil lea addit oppalaš gova dan bággogeavaheamis mii dáhpáhuvvá norgga mánáidsuodjalusásahusain, daid mearrádusaid vuodul maid fylkkamánni lea ožžon ja bággogeavaheami váidagiid vuodul maid fylkkamánni lea meannudan.

Summary of Report of the Norwegian Board of Health Supervision 10/2019

The use of coercion in child welfare institutions. The use of coercion and the complaints considered by the county governor regarding coercion in child welfare institutions

Through its role as supervisory and complaints authority, the county governor receives information on the incidence of coercion and the type of coercion that is practised with regard to children in Norwegian child welfare institutions. This report summarises the incidence of coercion and the complaints considered by the county governor regarding coercion in child welfare institutions.

Children staying at a child welfare institution are entitled to have their personal integrity safeguarded. They must be allowed to make decisions concerning their own personal affairs and they are entitled to freedom of movement. In some situations, the institutions concerned are granted legal authority to practise coercion with respect to their residents, but only if certain conditions are met. Child welfare institutions must practise a preventive approach in order to avoid using coercion.

The Norwegian Board of Health Supervision wishes to monitor trends in the practising of coercion. The purpose of this report is to provide an overview of the use of coercion at Norwegian child welfare institutions based on decisions received by the county governor and complaints considered by the county governor regarding the use of coercion.

Alle utgivelser i Rapport fra Helsetilsynet finnes i fulltekst med sammendrag på engelsk og samisk på www.helsetilsynet.no

Videre lesning på www.helsetilsynet.no

Vi vil gjerne treffe deg – info om fylkesmannens tilsyn med barnevernsinstitusjoner. Video beregnet på beboere på barnevernsinstitusjoner som får tilsyn <https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/videoer/?pid=134082&vid=29676>

«Barnas hjem. Voksnes ansvar» Oppsummering av landsomfattende tilsyn med barnevernsinstitusjoner i 2018. Rapport 3/2019. Oslo: Statens helsetilsyn, 2019. <https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/rapport-fra-helsetilsynet/2019/barnas-hjem-voksnes-ansvar-oppsummering-av-landsomfattende-tilsyn-med-barnevernsinstitusjoner-i-2018/>

Når barn trenger mer. Omsorg og rammer. Rapport 9/19. Oslo: Statens helsetilsyn, 2019. <https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/rapport-fra-helsetilsynet/2019/omsorg-og-rammer-naar-barn-trenger-mer/>

Alle tilsynsrapporter fra tilsyn i barnevern <https://www.helsetilsynet.no/tilsyn/tilsynsrapporter/?s=Barnevernsektor>

Rapport fra Helsetilsynet 10/2019

Tvangsbruk i barnevernsinstitusjoner. Forekomst av tvangsbruk og fylkesmannens klagebehandling av tvangsbruk i barnevernsinstitusjoner.

Oktober 2019

Design: Kitchen

ISBN: 978-82-93595-29-8

www.helsetilsynet.no

Statens helsetilsyn

Postboks 231 Skøyen, 0213 Oslo

T: 21 52 99 00

E: postmottak@helsetilsynet.no

I serien Rapport fra Helsetilsynet formidles funn og erfaring fra klagebehandling og tilsyn med sosiale tjenester, barnevern- og helse- og omsorgstjenestene.

Serien utgis av Statens helsetilsyn. Alle utgivelser i serien finnes i fulltekst på www.helsetilsynet.no

HELSETILSYNET
tilsyn med barnevern, sosial- og helsetjenestene

Rapport fra Helsetilsynet 10/2019

Tvangsbruk i barnevernsinstitusjoner

Forekomsten av tvangsbruk og fylkesmannens klagebehandling av tvangsbruk i barnevernsinstitusjoner

Fylkesmannen får gjennom sin rolle som tilsyns- og klagemyndighet informasjon om hvor mye tvang og hvilken tvang som utøves overfor barna på norske barnevernsinstitusjoner. Rapporten sammenfatter forekomsten av tvangsbruk og klagesaker over tvangsbruk på barnevernsinstitusjoner, som fylkesmannen har registrert i sitt arbeid.

Barn som bor på barnevernsinstitusjon har rett til vern om sin personlige integritet. De skal bestemme i personlige spørsmål og har rett til å bevege seg fritt. I enkelte situasjoner er institusjonene gitt lovhjemmel til å utøve tvang ovenfor beboerne, men bare dersom særskilte vilkår er oppfylt. Barnevernsinstitusjoner skal arbeide forebyggende for å unngå tvangsbruk.

Helsetilsynet ønsker å følge med på utviklingen av tvangsbruk. Formålet med rapporten er å gi en oversikt over tvangsbruken ved norske barnevernsinstitusjoner med bakgrunn i de avgjørelsene fylkesmannen har mottatt og fylkesmannens behandling av klager over tvangsbruk.